

Innhold

Forord	9
Kapittel 1	
Demokratisk konstitusjonalisme i en europeisert kontekst	11
ERIK ODDVAR ERIKSEN OG JOHN ERIK FOSSUM	
Innledning	11
Demokratisk konstitusjonalisme	12
Den europeiske utfordringen	14
Norges forhold til EU	16
Autonomi og ansvarlighet	17
EU i Norge	19
Det norske paradoks	22
Kapittel 2	
Folkestyrets vanmakt eller en selvbeskadiget demokratisk prosedyre?	23
ERIK ODDVAR ERIKSEN	
Demokrati og kongruens	24
En selvskadet demokratisk prosedyre	29
Dominans og kosmopolitisering	37
Avslutning	41
Kapittel 3	
Grunnlova og avtalene med EU: Pragmatismens siger, det konstitusjonelle demokratiets tap	42
EIRIK HOLMØYVIK	
Emnet	42
Konstitusjonelle utgangspunkt	43
Formell og reell suverenitetsoverføring	44
Oversyn over det konstitusjonelle regelsettet	45
Gjeldande praksis for suverenitetsoverføring	46
Kritikk mot gjeldande grunnlovstolking	50
Norsk grunnlovstolking i dansk relieff	55
Kva skjedde med § 93?	58

Kapittel 4**Rettsliggjøring uten demokrati 60**

LARS CHRISTIAN Blichner

Innledning 60

Institusjonell juridifisering 61

Normativ juridifisering 64

Konklusjon 72

Kapittel 5**Dømmer Høyesterett, EFTA-domstolen eller EU-domstolen i siste instans på EØS-rettens område? 75**

HALVARD HAUKELAND FREDRIKSEN

Innledning 75

Den saklige kompetansefordelingen mellom norske domstoler, EFTA-domstolen og EU-domstolen 77

Utgangspunktet: Høyesterett dømmer i siste instans 78

Men Høyesteretts forståelse av EØS-avtalen kan overprøves på folkerettslig plan 79

Realiteten: EU-domstolen avgjør tolkningen av felles EU/EØS-regelverk 80

Likevel et visst handlingsrom for Høyesterett? 83

Spiller det egentlig noen rolle hvem som dømmer i siste instans på EØS-rettens område? 84

Kapittel 6**Norges tilknytning til EUs justis- og innenrikspolitikk 89**

FREDRIK BØCKMAN FINSTAD

Innledning 89

Oversikt over utviklingen av EUs justispolitikk og Norges avtaler med EU 91

Frem til 1990: mellomstatlig samarbeid og uformelt samarbeid i EF 94

Fra 1990-tallet: formalisering, europeisering og dynamisk utvikling 95

Lisboatraktaten: ytterligere europeisering og politikintegrening. . . 99

Innholdet i og betydningen av Norges justispolitiske avtaler med EU 102

Betingelsene for å delta i politikktutforming 106

Behandlingen av justissakene i Stortinget og i den offentlige debatt. 109

Avsluttende merknader. 111

Kapittel 7**Surrogatrepresentasjon? 113**

JOHN ERIK FOSSUM

Innledning	113
EU og demokrati	115
Norges inkorporering i EU	117
Danmarks inkorporering i EUs representative system	128
Konklusjon	132

Kapittel 8**«Utenforskapets» paradoks: mot et depolitisert statsborgerskap? . . . 134**

ESPEN D.H. OLSEN

Innledning	134
Om effektene av utenforskap: en sammenligning av Norge, Danmark og Sverige	136
Statsborgerskap og konstitusjon	137
Europeisering, statsborgerskap og rettigheter	139
Et skandinavisk perspektiv på statsborgerskap i en EU-kontekst . . .	142
Mot et depolitisert statsborgerskap?	149

Kapittel 9**Nasjonal administrativ suverenitet – myte eller realitet? 153**

MORTEN EGEBERG OG JARLE TRONDAL

Innledning	153
Flernivåforvaltning i teoretisk belysning	154
Empiriske observasjoner	156
Mindre handlingsrom i forvaltningspolitikken?	171
Konklusjon	171

Kapittel 10**Demokrati eller handlingskapasitet? Paradokser i Norges
tilknytning til EU på det utenriks- og sikkerhetspolitiske område . 174**

HELENE SJURSEN

Innledning	174
Autonomi og ansvarlighet i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk . .	175
Folkesuverenitetens revansj?	180
Videreføring av de lange linjer i alliansepolitikken?	188
Konklusjon	195

Kapittel 11**Norsk konstitusjonell debatt og europeisk integrasjon. 196**

JOHN ERIK FOSSUM OG CATHRINE HOLST

En forfatning for Europa? 197

EUs grunnlovsprosess i Europautvalget 201

EUs grunnlovsprosess blant akademiske opinionsdannere 212

Oppsummering og konklusjoner 218

Kapittel 12**Innlemmelse uten medbestemmelse. 220**

ERIK ODDVAR ERIKSEN OG JOHN ERIK FOSSUM

Rettsliggjøring uten demokrati 223

Prosedyre og prinsipp 224

Justis og suverenitet 226

Dominans og heteronomi 228

Det brutte kommunikasjonskretsløpet 229

Den europeiske ordenen 231

Noter. . . . . 233**Litteratur. 250**

Offentlige dokumenter. 265

Om forfatterne 273